

2. Statistikens grundbegreber og kilder

Statistik siden 1832

Siden 1832 er der udarbejdet kriminalstatistik i Danmark og siden 1863 retsplejestatistik. Begge statistikområderne er i årenes løb gennemgået en række ændringer med hensyn til indsamling, bearbejdning og indhold.

I nyere tid er oprettelsen af det centrale kriminalregister pr. 1. januar 1979 en væsentlig ændring, hvor populationen blev udvidet og statistikken individorienteret. Ændringerne er beskrevet i Kriminalstatistik 1979 og 1980.

I januar 1990 oprettedes rigspolitiets anmeldelsesregister, og de månedlige indberetninger til Danmarks Statistik blev erstattet med kvartalsvise og årlige registerudtræk. Statistikbruddet ved ændringen er omtalt i Kriminalstatistik 1990.

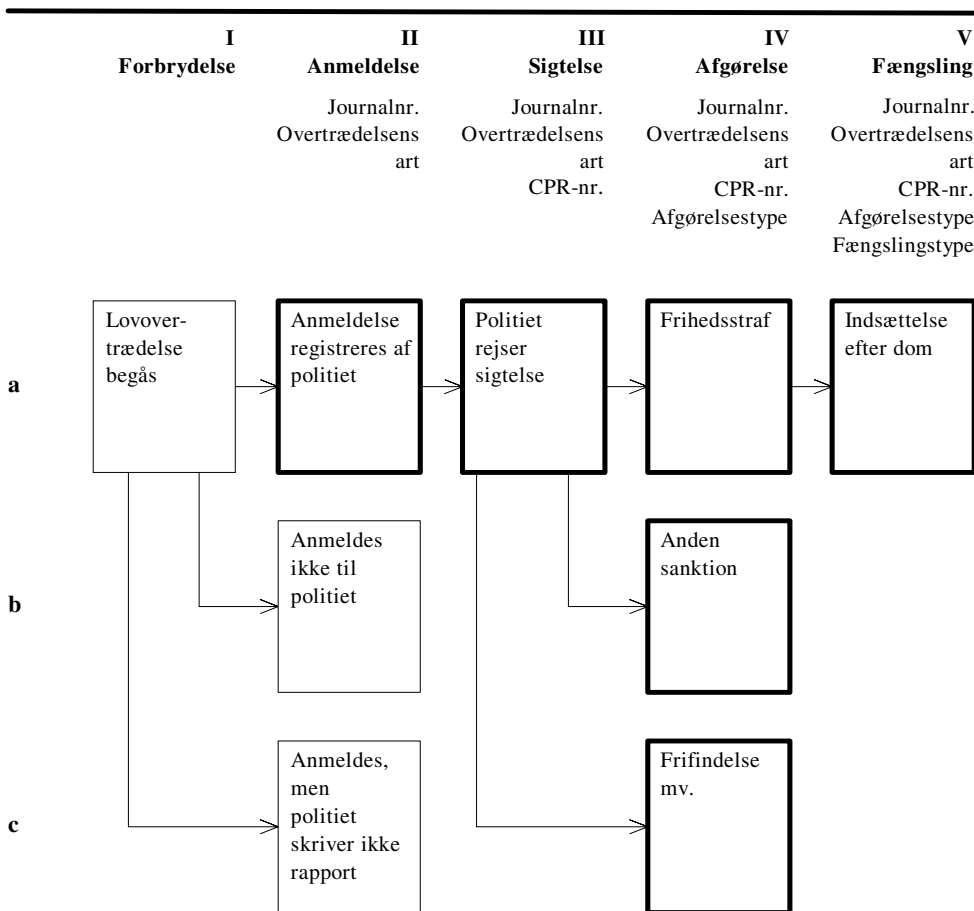
Offerstatistik fra 2001

Senest har Danmarks Statistik i 2002 for første gang, modtaget oplysninger om ofre for en række straffelovsforbrydelser for 2001, som et supplement til anmeldelsesstatistikken. Offerstatistikken er omtalt i Kriminalitet 2001.

2.1 Kriminalstatistikken

Kriminalstatistikken opgør overtrædelser af straffeloven og særlovene (inkl. færdselsloven).

Figur 2.1 **Øversigt over kriminalstatistikens områder**

Figur 2.1 viser i forenklet form sammenhængen og indholdet i statistikområderne.

Hovedområder

Kriminalstatistikken opdeles i en række hovedområder efter de centrale administrative hændelser i forløbet fra lovovertrædelse til afgørelse eller sanktion, samt om der er

tale om en sags- eller personorienteret opgørelse. Traditionelt er der tale om følgende kriminalstatistikområder:

- anmeldelsesstatistik (inkl. offeroplysninger)
- sigtelsesstatistik
- afgørelsesstatistik
- fængslingsstatistik

I. Forbrydelse Hvis der begås en forbrydelse, dvs. en overtrædelse af enten straffeloven eller særlovene, herunder færdselsloven, kan der ske følgende:

- a. Lovovertrædelsen anmeldes og registreres hos politiet.
- b. Lovovertrædelsen anmeldes ikke, enten fordi overtrædelsen ikke er blevet opdaget, eller fordi de personer der har opdaget overtrædelsen, ikke mener det er nødvendigt at anmelde overtrædelsen, eksempelvis fordi det skønnes, at sandsynligheden for opklaring er lav i det konkrete tilfælde.
- c. Lovovertrædelsen anmeldes til politiet; men politiet registrerer ikke anmeldelsen, da det vurderes at overtrædelsen er af mindre betydning.

De overtrædelser, der er beskrevet under punkterne b. og c, betegnes normalt som *den skjulte kriminalitet* (mørketallet). Der foretages med jævne mellemrum undersøgelser for at bestemme den skjulte kriminalitet eller mørketallet, fx i forbindelse med offerundersøgelser, hvor der både kan stilles spørgsmål om anmeldte og *ikke anmeldte* forbrydelser (se bl.a. Levevilkår i Danmark, Danmarks Statistik 1997).

II. Anmeldelse Det er alene den anmeldte og registrerede kriminalitet, der er nævnt under punkt II.a., der behandles i dette hæfte. Danmarks Statistik modtager fra og med 1990 hvert kvartal et udtræk fra Rigspolitiets anmeldelsesregister, for anmeldelser af samtlige overtrædelser af straffeloven, og særlove med undtagelse af færdselsloven og visse færdselslovs-lignende særlove. Udtrækket indeholder bl.a. journalnummer, der i kodeform angiver overtrædelsens art.

Som noget nyt modtog Danmarks Statistik i 2002 oplysninger om ofre for anmeldte straffelovsovertrædelser i 2001. Offeroplysningerne omfatter straffelovens sædeligheds- og voldsforbrydelser samt enkelte berigelsesforbrydelser (tasketyveri, røveri o. lign.) samt oplysninger om ofrenes alder og køn.

III. Sigtelse I forbindelse med politiets efterforskning af en anmeldelse kan der rejses sigtelse. Efter fuldført efterforskning kan sagen enten henlægges eller sigtelsen kan bibeholdes. Politiet registrerer sigtelserne i det centrale kriminalregister med tilsvarende oplysninger som i anmeldelsesregisteret tillige med personnummer eller virksomhedsnummer. Hvis en sigtelse indeholder flere forhold, samles disse til en sag, i hvilken der udpeges en hovedsigtelse. Sigtelser opgøres for nærværende kun i anmeldelsesstatistikken, hvor der kan være rejst sigtelse til en anmeldelse.

IV. Afgørelse Når der er rejst sigtelse, vil der blive truffet en afgørelse enten af anklagemyndigheden eller ved en domstol. Denne afgørelse registreres ligeledes i det centrale kriminalregister med oplysninger om sags- og personidentifikation, overtrædelsens art, afgørelsestype og afgørelsens konkrete indhold. Statistikken om afgørelser omfatter alle afgørelser for overtrædelse af straffeloven og lov om euforiserende stoffer. For andre love indgår alle afgørelser med enkelte undtagelser, hvoraf den vigtigste er, at mindre bøder som hovedregel ikke indgår.

V. Fængsling Hvis en afgørelse medfører en indsættelse, registreres det ligeledes i det centrale kriminalregister med angivelse af fængselstype. Statistikken omfatter indtil videre indsættelse til afsoning, anholdelser og varetægtsfængslinger.

2.2 Begreber og metode i kriminalstatistikken

Anmeldelser

- Anmeldelse* En anmeldelse er en lovovertrædelse, der anmeldes til eller på anden måde er kommet til politiets kundskab. Det, der tælles i statistikken, er antallet af forhold. En lovovertrædelse, der begås af flere personer i forening, registreres som én anmeldelse.
- Anmeldelse med sigtelse* Fra og med 1998 er betegnelserne 'opklaring' eller 'opklaringsprocent' blevet erstattet med 'anmeldelse med sigtelse' eller 'sigtelsesprocent'. Baggrunden er, at siden 1979 er en anmeldelse statistisk set blevet betragtet som opklaret, allerede når der var rejst sigtelse i sagen og før politiets efterforskning var afsluttet, dvs. at sagen ikke behøver at være opklaret. Betegnelsen 'anmeldelse med sigtelse' dækker derfor bedre de faktiske forhold og giver ikke på samme måde anledning til misforståelser.
- Ofre* Ofre for straffelovsovertrædelser - her kun sædeligheds- og voldsforbrydelser samt enkelte berigelsesforbrydelser - er personer, der har været udsat for lovovertrædelser, som er anmeldt til politiet. Anmeldelsen kan være foretaget af offeret selv eller en anden person, herunder politiet.

Afgørelser

- Afgørelse* Afgørelser kan træffes både af anklagemyndigheden og ved en domstol i form af bøde eller af politimesteren. Afgørelsen kan bestå i anklagemyndighedens beslutning om at opgive at rejse tiltale, bestemte former for tiltalefrafald, udstedelse af bøder og advarsler og om afgørelser truffet i retten i form af idømmelse af frihedsstraf, bøder og advarsler, samt tiltalefrafald med vilkår og frifindelser.
- Forhold* En afgørelse kan bestå af ét eller flere forhold. Er der tale om ét forhold omtales det i statistikken som en 'solosag', hvor der er tale om flere forhold, vil man tale om et sagskompleks bestående af et hovedforhold og et eller flere biforhold (konfererende sager). Hovedforholdet vil være det forhold, der karakteriserer afgørelsen i tabellerne, mens biforhold kun indgår i tabeller med afgjorte forhold.
- Frihedsstraf* Frihedsstraf idømmes af en domstol og kan være enten være ubetinget eller betinget fængsel eller hæfte, hvor den ubetingede frihedsstraf skal afsones, mens den betingede kun ved yderligere kriminalitet. - I nogle tilfælde afsiges de såkaldte kombinerede domme, som vil kunne bestå af både en ubetinget og en betinget strafdel. Hæfte kan idømmes fra 7 dage til 6 måneder, mens fængsel kan idømmes fra 30 dage til 16 år eller på livstid. Ved afsoning af hæftestraf har den dømte særlige rettigheder i forhold til afsonere af fængselsstraf
- Personer* Opgøres som antallet af forskellige personer, der i løbet af tællingsåret har fået én eller flere afgørelser. De personer, der har modtaget 2 eller flere afgørelser indgår kun én gang i personstatistikken, idet kun overtrædelsen med den alvorligste afgørelse opgøres.
- Sigtelse* En sigtelse er en mistanke om et strafbart forhold fremsat af politiet. Hvornår en person anses for sigtet afhænger af styrken af den mistanke, der rettes mod den pågældende. Når en person er sigtet, træder reglerne i retsplejelovens kapitel 66 om sigtedes og hans forsvar og kapitel 68 om afhøring i kraft. Hvis en person samtidig sigtes for flere forhold, samles disse til én sag, i hvilken politiet udpeger en hovedsigtelse. Ved senere retshandlinger behandles forholdene i en samlet sag.

<i>Skyldige</i>	Personer betragtes som skyldige, hvis sigtelsen afgøres med frihedsstraf (ubetinget el. betinget), bødeførelse eller tiltalefrafald. Derudover er personen fundet skyldig, hvis personen a) får tiltale undladt - bortset fra tiltale undladt i henhold til retsplejelovens § 721, stk.1, nr.2 - eller b) har modtaget anden afgørelse, <i>dog ikke frifindelse</i> .
<i>Ikke skyldige</i>	Personer betragtes som ikke-skyldige, når sigtelsen fører til frifindelse eller hvis tiltale undlades efter retsplejelovens § 721, stk.1, nr.2 (dvs. at de foreliggende beviser for at den sigtede har gjort sig skyldig i en strafbar handling ikke er holdbare, og at videre efterforskning ikke vil føre til, at den sigtede findes skyldig).
<i>Tidligere kriminalitet</i>	Personer med tidligere kriminalitet er opgjort som de personer, der i det aktuelle tællingsår har modtaget en dom til frihedsstraf, og som også har modtaget én eller flere domme til frihedsstraf i den forudgående 5-årsperiode.

Kilder

<i>Rigspolitiets anmeldelsesregister</i>	<p>Siden 1. januar 1990 har rigspolitichefen ført rigspolitiets anmeldelsesregister, hvorfra der er leveret kvartalsvise og årlige udtræk med anmeldelser af straffelovsovertrædelser og overtrædelser af visse særlove (ekskl. færdselsloven). Endvidere indeholder udtrækkene oplysninger om anmeldelser, hvor der er rejst sigtelse.</p> <p>Rigspolitiets anmeldelsesregister, er et sagsregister med identifikation af den enkelte sag i form af et,</p> <ul style="list-style-type: none"> – journalnummer, som giver mulighed for, at en sag kan følges videre gennem retssystemet over sigtelse og afgørelse til eventuel sanktion og afsoning.
<i>POLSAS</i>	<p>Statistikken om ofre for anmeldte straffelovsovertrædelser fra 2001, der er en udbygning af anmeldelsesstatistikken, modtager data fra rigspolitiets POLSAS-system (politiets-sags-analyse-system).</p> <p>Offeroplysningerne er knyttet til anmeldelserne via journalnummeret, men rummer derudover oplysninger om offerets alder og køn (pnr.).</p>
<i>Det centrale kriminalregister</i>	<p>I henhold til justitsministeriets forskrifter af 28. december 1979 fører rigspolitichefen et centralt kriminalregister. Dette register danner med virkning fra 1. januar 1979 grundlaget for statistikken vedrørende sigtelser, afgørelser og fængslinger og afløser de hidtidige indberetninger fra politiet, statsadvokaterne, retterne, strafferegistrene samt Direktoratet for Kriminalforsorgen.</p> <p>I det centrale kriminalregister anvendes to identifikationssystemer, nemlig:</p> <ul style="list-style-type: none"> – journalnummer, som giver mulighed for, at en sag kan følges gennem retssystemet fra anmeldelse over sigtelse og afgørelse til eventuel sanktion og afsoning. – personnummeret, der giver mulighed for at sammenkoble flere sager på samme person, samt at følge personer over flere år.
<i>Kriminalstatistikregisteret</i>	<p>Udtrækket fra det centrale kriminalregister bearbejdes i Danmarks Statistik med henblik på at skabe et konsistent statistikorienteret register. Behandlingen af registerudtrækket i Danmarks Statistik kan sammenfattes i tre hovedpunkter:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Fejlsøgning for logiske fejl (kvalitetscheck af data). – Sammenstilling af enkeltrecords, der vedrører samme sag. Som eksempler kan nævnes, at der i de sager, hvor der er flere sigtelser, vælges en hovedsigtelse, at der ved sager, hvor der er flere afgørelser (fx flere retsinstanser), kun medregnes den ene, samt at i sager, hvor der forekommer flere indsættelser (fx genindsættelser), regnes disse kun for én. – Dannelse af en række oplysninger til statistikegnede variable.

Resultatet af denne behandling er et statistikregister - kriminalstatistikregisteret - der danner grundlag for de offentliggjorte tabeller. Som opgørelsesenhed er - hvor intet andet er anført - anvendt en »sagsperson«, som dannes hver gang, man har en sag og en person. Sager med flere personer splittes således op i en sagsperson for hver person, mens der tilsvarende vil findes en sagsperson for hver sag, hvis en person har flere sager.

2.3 Retsplejestatistik

Efter udgangen af hvert kalenderår indsender Justitsministeriet årsstatistik til Danmarks Statistik.

Opgørelserne er sager behandlet ved domstolene. Det drejer sig om civile retssager, hvilket er sager med økonomisk værdi, boligsager, ægteskabssager, faderskabssager, fogedforretninger og forskellige former for auktion over fast ejendom og løsøre. Afgørelserne i straffesager opdeles på sagskategorier.

